

Täysistunto

Keskiviikko 12.2.2020 klo 14.01—19.17

5. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi tulvariskien hallinnasta annetun lain muuttamisesta

Hallituksen esitys HE 105/2019 vp

Lähetekeskustelu

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 5. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään maa- ja metsätalousvaliokuntaan.

Lähetekeskusteluun varataan enintään 30 minuuttia. Asian käsittelyssä noudatetaan aikataulutettujen asioiden osalta sovittuja menettelytapoja.

Keskustelu

15.57 **Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ilmastonmuutos lisää epätavanomaisia sääolosuhteita ja vaikuttaa monin tavoin veden kiertoon, yhteiskuntaan, ympäristöön ja luontoon. Ilmastonmuutoksen hillintään tähtäävien toimien lisäksi ilmastoriskien hallintaa ja ilmastonmuutokseen sopeutumista on tarpeen vahvistaa nykyisestä. Toimenpiteitä tarvitaan infrastruktuurissa ja eri sektoreilla, niin maa- ja metsätaloudessa ja muissa elinkeinoissa ja teollisuuden eri aloilla kuin lukuisissa kansalaisten arkeen vaikuttavissa palveluissa. Kuluva talvikin osoittaa, että tämä on välttämätöntä, vaikka kaikki ilmastonmuutoksen hillintäratkaisut saataisiinkin käyttöön. Muutoksen ennakoidaan tuovan perinteisten kevättulvien sijaan yhä enemmän myös tavanomaisesta poikkeavia vesioloja, talvitulvia, rankkasateita, erityisiä jääilmiöitä, kuten hyyde- ja jääpatotulvia, sekä kuivuusjaksoja. Näitä olemme aivan viime vuosinakin kokeneet. EU:ssa vuosittaisten tulvavahinkojen arvioidaan kasvavan nykyisestä noin 10 miljardista eurosta 50 miljardiin euroon vuoteen 2050 mennessä. Suomessa erilaiset tulvavahingot ovat nykyisin keskimäärin alle 5 miljoonan euron luokkaa vuodessa. Tulvariskien enustetaan kaksin- tai kolminkertaistuvan sekä ilmastonmuutoksen että yhteiskunnan haavoittuvuuden kasvun seurauksena.

Tulvariskien hallinta on keskeisessä asemassa näihin muutoksiin varautumisessa. EU:n tulvadirektiiviin ja sen toimeenpanoon kansallisen tulvariskilainsäädäntömme on luotava edellytyksiä, ja se on luonut, ja on luotava edellytyksiä tulvariskien tehokkaalle hallinnalle, ja se on sitä tehnyt jo vuosikymmenien ajan. Tulvariskien hallintasuunnitelmia päivitetään kuuden vuoden välein. Sinne sisällytetyt toimenpiteet toteutetaan laajasti useilla hallinnonaloilla, ulottuen vesistöjenkäytön ohjauksesta alueidenkäytön ja rakentamisen ohjaukseen sekä pelastustoimeen.

Nyt ehdotetut muutokset tulvariskilakiin ja -asetukseen vahvistavat osaltaan tulvariskien hallintasuunnitelmien laadintaa ja toimeenpanoa vesistöalueilla. Ehdotuksen mukaises-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2020 vp

ti ely-keskusten tehtäviä täsmennetään tavanomaisesta poikkeavien vesilojen vaikutusten arvioinnissa ja vahvistetaan näin vesivarojen kokonaishallintaa tulvariskien hallintaan liittyvissä tehtävissä. Ehdotuksella parannetaan myös tulvariskien hallinnan suunnittelussa tarpeellista tiedonhallintaa. Ehdotuksella laajennetaan vesistöalueilla toimivien tulvavyöryryhmien tehtäviä toimenpiteiden suunnittelussa, niiden toimeenpanon seuranta sekä suunnitelmien tavoitteiden seuranta. Tällä on tarkoitus vahvistaa suunnitelmien käytännön toimeenpanoa sekä tulevien suunnitelmien laatimista ja näin tukea työn jatkuvuutta suunnittelukausien yli. Seurannassa koottava tieto tukee myös ilmastonmuutokseen sopeutumisen laajempaa seuranta ja edistää siis osaltaan yhteiskuntamme varautumista erilaisiin poikkeamiin ja sääolosuhteiden kärjistymiseen, mitä me olemme nähneet. — Kiitoksia.

16.01 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Sään ääri-ilmiöt ovat lisääntyneet, ja se tarkoittaa sitä, että myrskyt, tulvat mutta myös kuivuus vaivaavat meitä ja vesistöjäamme. Teimme tässä marraskuussa edustajakollega Niemen kanssa kirjallisen kysymyksen, joka koski vesistöjen säännöstelylupien uudistamistarpeita. Vastauksessanne totesitte — kiitos siitä vastauksesta — että lakia ollaan muuttamassa ja tämä hallituksen esitys on tulossa, ja se tuli. Siinä vastauksessa totesitte, että tässä hallituksen esityksessä tullaan myös huomioimaan kuivuudesta aiheutuvat riskit. No, näin on lain perusteluissa. Todellakin, 4 §:n osalta sanotaan, että kuivuus ja poikkeukselliset vesitilanteet huomioidaan. Ehkä valiokunnassa on vielä syytä erikseen huomioida, onko tarpeen tämä kuivuusasia viedä ihan sinne pykälätasolle asti. Sitä ehkä kannattaa vielä miettiä, ja toki sitä on mietitty, mutta tämä kuivuus alkaa olla sellainen asia, joka kiusaa monia sisävesistöjä, esimerkiksi meillä nyt Pirkanmaalla Roine, Näsijärvi, Pyhäjärvi, Vanajavesi ja näin pois päin. Se aiheuttaa ongelmia kalastajille, vapaa-ajankäyttöön, mökkiläisille, veneilylle, sisävesiliikenteelle — se on ihan iso asia.

Sitten vielä: aivan juuri tässä tuli ely-keskukselta tiedote, jossa todetaan, että Näsijärven ja Pyhäjärven säännöstelyyn myönnetty poikkeuslupa heti hyötykäyttöön. Nyt en ole ihan varma enkä oikein ole ehtinyt ihan tarkkaan tutustumaan tähän, mutta tässä kuitenkin sanotaan, että Näsijärven säännöstely-yhtiö ja Pirkanmaan ely-keskus ovat hakeneet säännöstelylupiin pysyvää muutosta. Nyt on myönnetty siis lupa ymmärtääkseni vuodeksi kerrallaan, mutta tätä on nyt haettu monena vuonna peräkkäin. Tämän tavoitteena on se, että saataisiin elyille lisää joustavuutta vesistöjen sääntelyyn varsinkin keväisin. Kysynkin tässä nyt sitten ministeriltä: onko tällä hallituksen esityksellä tähän asiaan nähdäksenne merkitystä, vai joutuuko ely-keskus myös jatkossa hakemaan vuosittain tilanteen mukaan tällaista poikkeuslupaa?

16.04 Jari Myllykoski vas: Arvoisa herra puhemies! Ilolla taaskin täytyy sanoa, että valtioneuvosto on tuonut hyvän esityksen tänne. Ainoa asia, mitä haluan ministeriltä kysyä, jos vain sitten puhemies antaa siihen mahdollisuuden vastata, on se, että kuinka meillä tämänmoinen etu, ensisijaisuusperiaate, sitten toimii tässä, kun me pohdimme tämän lainsäädännön osalta, mitenkä arvioidaan asioita.

Satakunta ja Porin seutu on yksi niistä 20:stä tulvariskialueesta, jotka ovat totaalisesti, tai sanotaanko konkreettisesti, sellaisia alueita, missä tulvariski on todellinen. Totta kai on monta muutakin seutua, kun niitä 20 riskialueeksi on haettu. Kun meillä tulee tapahtuma, missä joudumme nykyisen rakentamisen osalta suojelemaan varmasti myös teollisuutta,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2020 vp

asuntoalueita — ja sitten toisaalta, mitenkä haluamme vastata siihen, että kunnat haluavat rakentaa sinne jokivarteen asuntoalueita, koska ne ovat houkuttelevia, niistä tonteista saa hyvän hinnan, niin mitä teemme silloin, kun me varaudumme tähän tulvariskiin?

Meillä on myös siellä Satakunnassa Kokemäenjoen uomassa tämmöinen Säpilän alue, missä on luonnonsuojelualuetta, ja on ajateltu, että tulvariskin välttämiseksi tekisimme sinne uoman, joka voisi ottaa vettä enemmän vastaan, ja silloin me olemme luontoarvojen, kaavoituksen, teollisuuden kanssa ristiriidassa. Koitan kysyä tässä: kuinka tämä lainsäädäntö tässä vaiheessa sitten ottaa huomioon sen ensisijaisuusperiaatteen, että mikä kärki edellä mennään?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. Jätetään ministeri Lepälle vastaukset viimeiseen puheenvuoroon.

16.06 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Tämä lainsäädäntö on hyvä. On hyvä, että otamme etuottoa siitä, että kun ilmasto muuttuu, tunnistamme riskejä ja koetamme toimia niin, että jos ne toteutuvat, ovat väylät sikseenkin selvät, kuten Huovinenkin kirjoitti.

Kun ennakokäsittelimme valiokunnassa jo vähän tätä lakia, nousi esille erittäin hyviä huomioita. Meillä on muutama vuosi sitten tehty tulvariskeistä lainsäädäntö, jossa ohjattiin tätä vakuutuspuhjaiseksi, mutta meillä ei itse asiassa ole kovin hyvin tietoa vielä siitä, miten tämä vakuutusjärjestelmä toimii. Siksi on hirveän hyvä, että tämäkin asia nyt selvitetään, niin että kuluttajat voivat vakuuttaa esimerkiksi omia omakotitalojaan.

Sen lisäksi on tärkeää, että kaavoituksessa ja muussa rakentamisessa otamme entistä paremmin huomioon tulvariskin lisääntymisen. Tämä lainsäädäntö ei koske kuitenkaan pelkästään tulvia vaan myös kuivuusjaksoja, jotka täällä useassakin puheenvuorossa ovat jo nousseet esille. Se on asia, josta Suomessa on keskusteltu hyvin vähän. Vedenjakelun varmuus on taattu useissa kunnissa esimerkiksi yhdysvesijohdoin, mutta ihan kaikissa kunnissa tämä asia ei ole hanskassa. Meillä on lopetettu jo monta vuotta sitten tällaisten hankkeitten valtiontuki. Jotenkin pitäisi varmistaa, että vedenjakeluasiat olisivat kunnossa, ettei kävisi kuten esimerkiksi Petäjäveden kunnassa, jossa oli todellinen hätä viime syksynä, kun vettä ei tullut.

Samaan aikaan on hyvä keskustella siitä, miten jatkossakin turvaamme pohjavedet, miten huolehdimme siitä, että arvokkaat vesivaramme eivät ole kansainvälisen kaupan kohteena, ja monista muistakin isoista kysymyksistä.

Monesti parhaat tietäjät ovat paikallisella tai alueellisella tasolla, ja siksi on hyvä, että tällainen elyn järjestäytynyt miettiminen — kuinka toimia, ja mitä asioita pitää ennakolta huomioida — tulee nyt tapahtumaan. Toki järkevällä organisaatiolla — senkin haluamme valiokunnassa aina huomioida, että ei lisää turhaa byrokratiaa.

Mutta kiitoksia, ministeri, tästäkin esityksestä.

16.09 Veijo Niemi ps: Arvoisa puhemies! Arvoisa herra ministeri! Kuten tässä jo edustaja Pauli Kiuru mainitsikin, teimme tämän yhteisen kyselyn järvivesien korkeudesta nimenomaan siitä syystä, että Pirkanmaan suunnalla varsin monet asukkaat lähestyivät meitä. He tekivät tämän kyselyn siitä syystä, että useampana kesänä on esimerkiksi Näsijärven ja Pyhäjärven vesien korkeus ollut niin alhaalla, että tällainen ranta-asukkaan mökki onkin sitten niin sanottu kuivan maan mökki Näsijärven ylävesissä, jos siellä on laiturin päästä 50

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2020 vp

metriä vesirajaan. Tämä on ollut suuri haitta kalastajille, huviveneilijöille ynnä muille. Onko nyt, arvoisa ministeri, tällä muutoksella vältettävissä se, että näitä vesien korkeuksia lasketaan liian alas, kun huomioidaan se, että esimerkiksi tänä talvena ei käytännössä ole mitään sulamisvesiä, mitkä nostaisivat tätä niin sanottua kevätkuoppaa? Jos lasketaan jo tässä vaiheessa järvesien korkeudet liian alas, niin niitä ei saada sitten kesän myötä enää millään nostettua edes kohtuulliseen korkeuteen. — Tällainen, kiitos.

16.11 Pauli Kiuru kok: Arvoisa herra puhemies! Vielä sen verran jatkan kyselyä, että kun vesistöä säännöstellään pato- ja voimalaitosrakenteilla ja nämä säännöstelyluvut ovat ole-massa ja voimayhtiöillä nämä säännöstelyluvut ovat joissakin tapauksissa hyvinkin vanho-ja, 50—60 vuotta vanhoja, niin mikä on tämä hierarkia: Voidaanko tällä uudella hallituk-sen esityksellä nyt sitten kävellä näiden vanhojen säännöstelylupien yli? Miten se hierar-kia menee? Tästä on ihan selvästi epä tietoisuutta ihan kuntapäätäjienkin taholla.

Sitten eiliseen keskusteluun, joka koski myös vesiasioita. Meillä on käsittelyssä, tai tu- lossa varmasti käsittelyyn, kunhan se on eduskuntaan luovutettu, kansalaisaloite vesihuol- lon yksityistämisen estämisestä. Otitte siihen eilen kantaa hyvin tiukasti sanomalla, että vesi on asia, joka on tärkeä ja se ei ole kaupan. Jotenkin näin ajatus meni. Se oli hyvä kan- nanotto, kiitos siitä. Olen täsmälleen samaa mieltä — kapitalismi ja yritteliäisyys ovat hyvä asia, mutta jos me annamme luonnollisen monopolin varomattomasti erityisesti ulkomai- sille toimijalle, niin riski on suuri, että mitä kotimaassa tapahtuu.

Kannustan ministeriä seuraamaan, mitä Pirkanmaalla tapahtuu. Meillä on vuonna 93 aloitettu tekopohjavesihanke. Sinne on perustettu vuonna 2002 tekopohjavesiyhtiö, joka on kuntien omistama. Luvitus on edelleen kesken. Tätä epä tietoisuutta on nyt kestänyt jo yli neljännesvuosisata. Se aiheuttaa kuntalaisissa epävarmuutta, se aiheuttaa monessa kun- nassa, erityisesti Pälkäneellä, epävarmuutta siitä, missä ne tuotantoalueet ovat. Se aiheut- taa epävarmuutta nimenomaan siitä näkökulmasta, että mitä niillä osakkeilla aiotaan viime kädessä tehdä, jos se tekopohjavesiyhtiö saa hakemansa luvat. Hanke sinänsä on veden- huollon kannalta tarpeeton. Asiat on ratkaistu Tampereella ja seutukunnan kunnissa jo muulla tavalla. Kun otetaan huomioon tilanne vuonna 93, niin silloin lähtökohta oli erilai- nen. Kannattaa seurata, mitä siellä tapahtuu ja mitä nämä kunnat aikovat niillä osakkeil- laan mahdollisesti tehdä. Miksi ne eivät lopeta koko hanketta, koska se on kerta kaikkiaan turha ja aiheuttaa epä tietoisuutta ja epävarmuutta sekä hallintoa kohtaan että vesihuoltoa kohtaan?

16.13 Anne Kalmari kesk: Arvoisa herra puhemies! Edustajat Kiuru ja Niemi nostivat esille tärkeän kysymyksen pintavesien säännöstelystä, ja jatkaisin siitä aiheesta, vaikka se ei suoraan tähän lainsäädäntöön ihan ehkä liitykään. Sen lisäksi, että nämä sopimukset ovat hyvin vanhoja ja sanoisinko löysiäkin, niin oikein ei ole tietoisuutta, seuraako siitä mitään, jos näitä rajoja, säännöstelyrajoja, rikotaan. Tuntuu todella kohtuuttomalta, jos siitä saa isojen voittojen seurauksena sormen heristelyn, koska se ei tavallaan kannusta näitten so- pimusten rajoissa pysymiseen.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ja sitten ministeri Leppä.

16.14 Maa- ja metsätalousministeri Jari Leppä: Arvoisa puhemies! On tärkeää ja yh- teinen asia, että näihin ääri-ilmiöihin suhtaudutaan vakavasti ja pyrimme ajantasaistamaan

Pöytäkirjan asiakohta PTK 5/2020 vp

meidän lainsäädäntöömme niin, että meillä on mahdollisimman hyvät ja myös joustavat välineet toimia näiden asioiden ehkäisemiseksi, ja siksi myöskin tämä esitys on annettu.

On selvä asia, että me haluamme sitä joustoa ja enemmän sinne paikalliselle ja alueelliselle tasolle myös viranomaisille mahdollisuuksia toimia, sehän on se meidän linjamme ollut. Kun ministeriö nimesi nuo tulvariskialueet vuoteen 2024, elikkä sille kuuden vuoden jaksolle, niin tähän tehtiin nimenomaan ely-keskusten ehdotusten pohjalta. Joitakin alueitahan myös pudotettiin pois sen vuoksi, että siellä oli esimerkiksi jääpatojen torjuntatoimia ja yleensäkin pysyviä torjuntatoimia tehty niin, että siellä ei enää aiheutunut sitä riskiä. Sen vuoksi sitä riskiä nimenomaan siirrettiin ja niitä riskialueita nimettiin, mitä edustaja Myllykoski mainitsi siitä ensisijaisuudesta, että siellä on — teidänkin kotiseudullanne — ne kaikkein kriittisimmät kohteet koko maassa, niin sen vuoksi sitä painopistettä siirrettiin nimenomaan tänne. Ja tässä arvottamisessa on totta kai elyllä tärkeä tehtävä, että mitä tehdään ja miten tehdään näiden asioiden kanssa, mutta joustavuutta ilman muuta tulee.

Sitten tämä kuivuus: Sitä ei voi ohittaa, se on ihan selvä asia. Se pitää ottaa huomioon, niin kuin se tässä esityksessä on myöskin huomioon otettu, ja se on yksi niitä asioita, joka on meille myöskin eteen tullut.

Sitten kaavoitus: Totta kai kunnan pitää pohtia myös tätä lakia ja lakiesitystä vastaan peilaten, minne kannattaa kaavoittaa ja minne ei, ettei niitä riskejä sitten sieltä jatkuvasti tule ja konkretisoidu. Ilman muuta me arvioimme, ja viranomaistoiminta arvioi koko ajan meidän vesiemme korkeutta ja yrittää mahdollisimman hyvin ennakoida, mitä tulee tapahtumaan. Sen vuoksi nämä meidän mittausjärjestelmämme ovat kehittyneet aika hyvin, ja me voimme ennakoida jo pitkälle niiden sulamisvesien vaikutuksia sieltä latvavesiltä sinne mereen saakka, ja sitä me teemme koko ajan. Aina ei voida tietenkään luonnon kulua ennakoida, miten se tapahtuu, mutta sitä työtä meidän pitää tehdä myöskin jatkossa, ja tutkimus on tietenkin siinä isossa roolissa.

Kiitoksia hyvästä keskustelusta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin maa- ja metsätalousvaliokuntaan.